

n° 1 - 10 januari 2020
Verschijnt tweewekelijks
(niet in juli en augustus)

Afgiftekantoor 2800 Mechelen Mail
Erkenningsnummer P 008588

In dit nummer

VERZEKERINGEN

Onderhandelen met verzekeraars:
do's and dont's 1

JURIDISCH

De actio pauliana als onderschatte
schuldeisersremedie in de VZW ... 3

PERSONEEL

Cao laat organisaties stilstaan
bij psychosociale risico's op
het werk 7

VERZEKERINGEN

Onderhandelen met verzekeraars: do's and dont's

Gust Luyckx, Accountmanager Vanbreda Risk & Benefits, Social Profit & Public

Als u een nieuwe verzekeringspolis wil afsluiten, een bestaande polis wenst te actualiseren of een schadegeval wil aangeven, dient u te onderhandelen met uw verzekeraar. U doet dit best via een verzekeringsmakelaar of agent. Deze hebben een degelijke kennis van de diverse verzekeringstakken en kennen ook de verzekeraars goed gezien hun frequente contacten. Zij zijn het best geplaatst om u bij te staan bij deze onderhandelingen. Wil u graag het heft in eigen handen nemen? Wij geven u graag volgende tips mee.

1. Het afsluiten van een nieuwe polis

U begint best met het schetsen van een accuraat beeld van uw VZW. Stel de zaken niet te rooskleurig voor en verzwijg aandachts- of negatieve punten niet. Dat kan immers later belangrijke repercussies hebben bij schadegevallen.

Zo kan naargelang de ernst van de verzwijging bij een schadegeval het schadebedrag gelimiteerd worden, dan wel volledig geweigerd.

Als u uw gebouw bv. laat verzekeren voor een te laag bedrag om de premie te drukken, dan zal de verzekeraar de zogenaamde evenredigheidsregel toepassen: de schadevergoeding wordt volgens dezelfde proportie verminderd als de onderverzekering.

Als u verzekerd bent voor 200.000 EUR en een schade heeft van 3.000 EUR, terwijl uw gebouw eigenlijk een nieuwwaarde heeft van 400.000 EUR, dan zal u ook slechts 50% van de schade vergoed krijgen, namelijk 1.500 EUR.

Een totale weigering van betaling is ook mogelijk als de verzekeraar kan bewijzen dat hij mits volledige kennis van zaken het risico nooit zou aanvaard hebben. Dat kan bv. zo zijn als u uw clubhuis hebt voorgesteld als een solide betonnen gebouw terwijl het in werkelijkheid een houten chalet is.

Daarnaast is het ook belangrijk om bepaalde positieve zaken goed in het daglicht te stellen. Als u kan aantonen dat er een performante preventiepolitiek gevoerd wordt, kan dat zeker een positieve impact hebben op uw premies arbeidsongevallen.

Inzake brandpolissen hebben de aanwezigheid van brandvertragende bouwmaterialen, sprinklers en blusapparaten een positief effect.

Alvorens u een offerte te bezorgen, zal een verzekeringsmaatschappij steeds vragen om een vragenlijst in te vullen. Het is dus belangrijk om volledig en waarheidsgetrouw op deze vragen te antwoorden.

Zoals bij elke onderhandeling is het een goede zaak om meerdere verzekeraars te bevragen. De prijzen en condities kunnen immers behoorlijk uiteen lopen. Dat is te wijten aan de zogenaamde "risico-appetijt" van de verzekeraar in kwestie.

procura
kenniscentrum voor non-profit
en sociale economie van beweging.net

 intersentia

 LORCIER

Dit is een veranderlijk gegeven en wordt beïnvloed door o.a. veranderende marktomstandigheden, verleg van de focus op groei dan wel op rentabiliteit, financiële kracht van de verzekeraar en verandering van moederhuis.

Hoe specifiek de situatie van uw VZW, hoe verder deze prijzen bovendien uit elkaar kunnen liggen. Voor de gangbare activiteiten liggen de prijzen vaak dicht bij elkaar omdat de verzekeraars deze frequent voorkomende risico's goed kennen en kunnen inschatten.

Als u als VZW actief bent in nicheactiviteiten, gaat de verzekeraar het veel moeilijker hebben om zich een correct beeld te vormen. In zo'n geval kan het geen kwaad om zelf te rade te gaan bij een verzekeraar die ook in die niche actief is. Verschillende verzekeraars zijn eigenlijk ontstaan als onderlinge verzekeringsmaatschappijen van bepaalde sectoren. Denk maar aan De Federale Verzekeringen vanuit de bouw, AMMA vanuit de medische sector en Protect vanuit de architectenwereld ...

Zorg er dus steeds voor dat u minimaal een drietal offertes hebt en beraag de verzekeraars met expertise in uw branche.

Maak de verzekeraar duidelijk waarvoor u juist een offerte wenst. Beschrijf uitgebreid voor welke gevaren u juist verzekerd wenst te zijn. Als leek is het moeilijk om in te schatten welke verzekeringsproducten hiervoor het meest geschikt zijn, maar uw verzekeraar zal u wellicht een aantal voorstellen kunnen doen terzake.

De meeste verzekeraars hebben tegenwoordig goed uitgebouwde websites waarop u terecht kan om achtergrondinformatie te vergaren. Deze websites bieden veel meer dan alleen de eigen productomschrijvingen, maar bevatten ook interessante artikels over allerlei verzekeringsgerelateerde onderwerpen, sectorinformatie en nieuwsflashes. Het is aan te raden om u zelf in te lezen in de problematiek alvorens in onderhandeling te treden. Er zijn tal van onafhankelijke websites die maatschappijen, prijzen en producten met elkaar vergelijken die u kunnen helpen in uw zoektocht.

Vaak is er nog fysiek of telefonisch contact, maar enkele verzekeraars bieden de mogelijkheid om volledig online een offerte te verkrijgen en zelfs een polis af te sluiten. Hun sites of applicaties zijn zeer goed uitgebouwd en u wordt als klant door middel van een intelligente vragenlijst begeleid naar een verzekeringsoplossing op maat. Dit resulteert in een aanbod van meerdere opties. Meestal is er een soort 'brons, zilver en goud'-aanbod met oplopende waarborgen en uiteraard ook prijzen. Alles zal dan afhangen van uw budget en de mate waarin u de risico's wil afdekken.

Dit soort standaardoplossingen zijn er vooral voor de standaardproducten zoals bv. de particuliere autoverzekering. Wenst u een kleine autofloot van enkele voertuigen te verzekeren? Dan onderhandelt u nog steeds beter voor een oplossing op maat.

U kan uiteraard elke verzekering bij een andere verzekeraar plaatsen, toch loont het om het hele pakket bij een verzekeraar onder te brengen. Meestal krijgt u nog een extra korting en is het ook zekerder dat u een volledige en niet-overlappende verzekeringsoplossing hebt.

2. Het actualiseren van de bestaande polissen

Bij het opstarten van uw vereniging worden doorgaans de nodige verzekeringspolissen afgesloten. Daarna belandt de hele papierwinkel echter dikwijls in een kaft die pas bij een schadegeval weer wordt gezocht. Toch verdient het aan te bevelen om minstens een keer per jaar alle lopende polissen te screenen.

Zijn de verzekerde kapitalen en franchises nog in lijn met de groei van de vereniging? Zijn er misschien bijkomende activiteiten ontwikkeld die best gedeclareerd worden bij de verzekeraar? Is er een bepaald type van schadegeval dat niet gedekt was en dat men toch graag zou bijverzekeren in de toekomst?

Neem hierin een proactieve houding aan en leg deze zaken zelf op de tafel bij uw verzekeraar. De verzekeringswet voorziet ook expliciet dat verzwaring van het risico aan de verzekeraar dient gemeld te worden. Ga daarom een open dialoog aan met uw verzekeraar en zie hem als een partner in uw vereniging. Het achterhouden van info, meestal om premieverhogingen te vermijden, kan u op langere termijn immers veel geld kosten.

3. Aangifte van een schadegeval

Dit is wellicht de delicaatste vorm van onderhandeling met uw verzekeraar. Eerlijkheid is hier van het allergrootste belang. Liegen bij de aangifte kan zware gevolgen hebben. Niet enkel zal de schadevergoeding niet uitbetaald worden, maar er kan zelfs strafrechtelijke veroordeling zijn wegens fraude.

Als er een schadegeval gebeurt, doe dan onmiddellijk aangifte. De wet voorziet hiervoor bepaalde termijnen. Zo moet een arbeidsongeval binnen de acht dagen worden aangegeven.

Laattijdige aangifte zal niet noodzakelijkerwijze leiden tot een weigering van het schadegeval, maar het maakt de afhandeling ervan wel veel moeilijker en langer. Bewijsmateriaal is misschien reeds verdwenen, getuigen zijn niet meer beschikbaar of moeten te ver in hun herinnering graven. Ook zal de verzekeraar zich afvragen waarom de aangifte zo laattijdig gebeurde en wellicht extra inspecties en onderzoeken doen die bij een snelle aangifte niet aan de orde waren geweest.

Bezorg ook steeds zoveel mogelijk bewijsstukken die uw case ondersteunen: foto's, getuigen, aangifte bij de politie enz. Een bereidwillige en coöperatieve houding zal er zeker toe bijdragen dat uw schadegeval snel en efficiënt wordt afgehandeld.

Wanneer u een voorstel van schadevergoeding krijgt, dient u te bekijken of dit overeenkomt met uw verwachtingen en met wat in de polis werd gestipuleerd. Als u meent dat uw aangifte ten onrechte geweigerd werd of dat het voorgestelde bedrag te laag is, kan u dit betwisten. U kan betrachten een minnelijke regeling te bekomen met uw verzekeraar. Drama maken, onvriendelijkheid en onprofessionele communicatie helpen uw zaak niet. Gebruik redelijke argumenten om uw verzekeraar te overhalen om zijn standpunt te herzien.

Dat kunnen puur rationele argumenten zijn, zoals de clausules in uw polis of de bedragen op uw bestekken, maar evengoed minder rationele zaken, zoals uw klantenprofiel bij deze verzekeraar.

Als u een trouwe klant bent die quasi alle polissen heeft lopen bij deze verzekeraar, zal hij allicht iets milder naar uw dossier kijken. U kan er desgevallend ook op wijzen dat u nog maar zeer weinig schade hebt aangegeven of dat u bereid bent om in de toekomst de polis aan te passen zodat de vergoeding meer op peil is.

Zulke commerciële regelingen bepleit u best met de schadebeheerder die uw zaak afhandelt. Zoals bij de meeste onderhandelingen is een respectvolle en correcte houding het beste uitgangspunt om resultaten op langere termijn te boeken. Zaken verzwijgen of mensen bespelen kan op korte termijn weliswaar resultaat opleveren, maar zal op langere termijn niet echt lonen.

JURIDISCH

De actio pauliana als onderschatte schuldeisersremedie in de VZW

Dr. Gillis Lindemans, advocaat te Brussel (Quinz) en vrijwillig wetenschappelijk medewerker KU Leuven

De wettelijke specialiteit van de VZW biedt geen waterdichte bescherming voor schuldeisers. De schuldeisers van een VZW zullen dan ook vaak hun heil moeten zoeken in andere remedies. Die kunnen ze vinden in een ietwat bestofte remedie uit het insolventierecht: de pauliaanse vordering of (actio) pauliana. In deze bijdrage wordt de schuldeisersbescherming in de VZW gekaderd, we lichten de pauliaanse vordering toe en we bekijken op welke punten de pauliana een streepje voor heeft op de wettelijke specialiteit.

In september 2019 verscheen 'Schuldeiser & Rechtspersoon' van dr. Gillis Lindemans bij Intersentia. De auteur brengt in dit boek in kaart hoe schuldeisers en curatoren de pauliana kunnen inzetten tegen verschillende vormen van verhaalsbenadeling bij rechtspersonen. Voor VZW Actueel schreef hij een speciale bijdrage over de schuldeisersbescherming in de VZW.

1. Schuldeisersbescherming in de VZW: ten onrechte het kleine broertje

De positie van schuldeisers is wellicht een van de meest bezochte thema's in het vennootschapsrecht. Zo hebben vennootschapsjuristen van over zowat de hele wereld zich gemengd in de discussie over de zin van het maatschappelijk kapitaal.

Aanzienlijk minder rechtsgeleerde animo bestaat er over schuldeisersbescherming bij VZW's en andere afgescheiden vermogens zonder winstoogmerk. Nochtans zijn de uitdagingen voor de schuldeiser van een VZW niet noodzakelijk kleiner dan die waarmee de vennootschapsschuldeiser zich geconfronteerd ziet, wel integendeel.

Het basisprobleem is in beide gevallen hetzelfde. Zowel in de vennootschap als de vereniging verschilt de houder van de rechten op de activa van de juridische

entiteit (de immateriële entiteit zelf) per definitie van de personen die er daadwerkelijk controle over uitoefenen (zoals bestuurders en de vennoten of leden).

Vanuit het perspectief van de controlerende personen kunnen zowel de vennootschap als de vereniging dus een middel zijn om bepaalde activa af te schermen tegen bepaalde schuldeisers.

Die toerekening van activa aan bepaalde passiva opent de deur naar opportunistisch gedrag. Als daarentegen een "achterman" de juridische entiteit onder zijn controle verarmt, verarmt hij niet per definitie zichzelf. Integendeel, hij kan zich verrijken door activa aan de vennootschap of vereniging te onttrekken en de entiteit, en in het bijzonder haar schuldeisers, met lege handen achter te laten.

De risico's die daaruit voortvloeien, zijn op de keper beschouwd mogelijk zelfs groter voor de VZW-schuldeiser dan voor de vennootschapsschuldeiser. Diens positie geniet niet alleen mindere aandacht uit rechtswetenschappelijke hoek, het verenigingsrecht kent ook minder uitgewerkte regels die dat basisprobleem ondervangen dan in het vennootschapsrecht.

De verklaring daarvoor ligt ongetwijfeld in het feit dat de vereniging "zonder winstoogmerk" moet ageren.

Die zgn. “wettelijke specialiteit” van de VZW heeft twee aspecten:

- de VZW stelt een belangeloos doel voorop; en
- ze kan geen vermogensvoordelen uitkeren (tenzij ter wille van dat doel). Ons recht is er dus geruster op dat van een non-profit entiteit als de VZW minder misbruik zal worden gemaakt dan van pakweg een BV of NV.

2. De actio pauliana als uitgelezen remedie voor de schuldeiser van een VZW

2.1 De actio pauliana, haar voorwaarden en gevolgen

Met de pauliaanse vordering kan een schuldeiser rechtshandelingen aanvechten die de schuldenaar heeft verricht met wetenschap van (of bedrieglijke intentie tot) benadeling in zijn verhaalsmogelijkheden, en waarbij die verhaalsbenadeling ook daadwerkelijk is ingetreden.

Dat is het geval onder de volgende, cumulatieve voorwaarden:

- de schuldenaar is insolvent, waarmee we bedoelen dat de schuldenaar minstens een onbetaalde, opeisbare schuld heeft, terwijl diens vermogen ontoereikend is om elke schuldeiser te voldoen;
- de rechtshandeling heeft de schuldenaar verarmd, de rangorde van de schuldeisers verstoord, of het moeilijker gemaakt om beslag te leggen op de goederen van de schuldenaar; en
- de schuldeiser die zich op de benadeling beroept, kan een kleiner deel van zijn (opeisbare) schuldvordering verhalen op het vermogen van zijn schuldenaar dan als de handeling niet was gesteld.

Een pauliaanse vordering moet worden ingesteld tegen de wederpartij bij de aangevochten rechtshandeling.

Ze kan echter niet slagen als die derde-wederpartij een tegenprestatie leverde en te goeder trouw was, de verhaalsbenadeling niet kende of zonder nader onderzoek behoorde te kennen.

Wanneer de vordering slaagt, is de aangevochten rechtshandeling niet tegenwerpelijk aan de agerende schuldeiser.

De niet-tegenwerpelijkheid is uit haar aard relatief: ze komt enkel toe aan de schuldeiser die zich met succes op de pauliana beroept. Heeft de schuldenaar met de bestreden rechtshandeling een beperkt zakelijk of persoonlijk recht op een goed verleend, dan verdwijnt de titel daarvoor t.o.v. de agerende schuldeiser.

Concreet gevolg: de schuldeiser mag bij de derde-wederpartij beslag leggen op het voorwerp van de aangevochten rechtshandeling, alsof het zich nog in het vermogen van de schuldenaar bevond.

De schuldeiser hoeft dan ook geen rekening te houden met de schuldeisers van de derde-wederpartij (voor zover die geen tegenwerpelijke zakelijke zekerheid hebben).

Als een beslag op het voorwerp van de aangevochten rechtshandeling om enigerlei reden niet (langer) mogelijk is, kan de schuldeiser aanspraak maken op restitutie bij equivalent en/of een schadevergoeding.

2.2 De faillissements-pauliana vormt een belangrijke beperking op het beheer van de VZW

Krachtens art. 1167 BW kan de actio pauliana in principe worden uitgeoefend door elke schuldeiser. De actio pauliana vormt op die manier een algemene uitzondering op de autonomie van elk rechtssubject over zijn vermogen, ter bescherming van de verhaalsmogelijkheden van diens schuldeisers.

Typisch wordt daarbij gedacht aan natuurlijke personen, bv. een insolvent echtpaar dat de gezinswoning buiten het bereik van hun schuldeisers wil brengen door die woning te schenken aan hun kinderen.

Veel minder erkend is het belang van de actio pauliana voor schuldeisers van rechtspersonen (en soortgelijke afgescheiden vermogens), zoals de VZW.

Nochtans vertonen rechtspersonen, zoals in de inleiding toegelicht, net een verhoogd risico op schuldeisersbenadeling.

Hierna willen we dan ook aantonen dat de actio pauliana ook in de VZW een belangrijke techniek van schuldeisersbescherming is die vaak slagkrachtiger is dan de basisnorm uit het rechtspersonenrecht, de voornoemde wettelijke specialiteit.

Naast de gemeenrechtelijke pauliaanse vordering van art. 1167 BW bestaan er ook enkele specifieke varianten daarvan in bijzondere rechtstakken. Daarvan zijn de paulianabepalingen uit het faillissementsrecht de meest gekende en meest gebruikte:

- na faillissement van de schuldenaar geeft art. XX.114 WER de curator het exclusieve recht om de actio pauliana (de “faillissementspauliana”) in te stellen, in naam en voor rekening van de faillissementsboedel; en
- de zgn. “vereenvoudigde pauliana’s” (art. XX.111-XX.113 WER) maken het de faillissementscurator gemakkelijker om bepaalde benadelende handelingen aan te vechten, indien die zijn verricht na de door de rechtbank bepaalde datum van staking van betaling (in de zgn. “verdachte periode”).

Voor schuldenaars-ondernemingen, zoals de VZW, zijn die toepassingen in het faillissementsrecht wellicht nog belangrijker dan de gemeenrechtelijke pauliana van art. 1167 BW.

Buiten faillissement staat voor elke schuldeiser individueel niet altijd voldoende op het spel om paulianeuze handelingen op te sporen en aan te vechten.

3. Wettelijke specialiteit als onvolkomen alternatief

3.1 Grens van het toelaatbare niet altijd even duidelijk

Een VZW kent uiteraard geen regels over dividenduitkering. Toch kunnen insiders zichzelf of anderen verrijken ten koste van het verenigingsvermogen, zij het dan op een minder pasklare wijze. Zoals aangegeven, bestaat de grens van het toelaatbare daarbij in de wettelijke specialiteit van de VZW, zoals neergelegd in art. 1:2 WVW.

Haar wettelijke specialiteit verbiedt een VZW om

- direct of indirect vermogensvoordelen uit te keren;
- ten gunste van leden of andere insiders, en zelfs van enig andere persoon;
- behalve voor het in de statuten bepaalde, belangeloze doel.

Krachtens art. 1:4 WVW is een indirecte uitkering van vermogensvoordelen: elke verrichting waardoor de activa van een vereniging of stichting dalen of haar passiva stijgen en waarvoor zij hetzij geen tegenprestatie ontvangt, hetzij een tegenprestatie die kennelijk te laag is in verhouding tot de waarde van haar prestatie.

Nog volgens art. 1:4 WVW belet de wettelijke specialiteit niet dat de vereniging voor haar leden diensten om niet levert die binnen haar voorwerp en in het kader van haar doel vallen.

De grens van wat verenigbaar dan wel onverenigbaar is met de wettelijke specialiteit is echter niet gemakkelijk te trekken.

Ten eerste rijst uiteraard de vraag: wanneer is de tegenprestatie voor een rechtshandeling kennelijk te laag? Stel bv. dat een vereniging door kostenefficiëntie een voordeel biedt aan haar leden, zoals goedkoper studiemateriaal. Dat levert die leden een besparing op in vergelijking met de situatie dat de vereniging niet bestond. Toch kan de vereniging per hypothese nog winst maken op het verkochte studiemateriaal. Vanaf wanneer dan wordt het zachte prijsje "kennelijk" te zacht, en dus de uitkering van een vermogensvoordeel?

Moeilijker nog is de vraag: wat dient het belangeloze doel? De wetgever laat een VZW toe om vrijgevig te zijn, zolang die vrijgevigheid maar het belangeloze doel ten goede komt.

Te denken valt bv. aan een sportvereniging die sportlokalen gratis ter beschikking stelt aan haar leden, een toneelvereniging die goedkoop tickets geeft aan de leden, een medische non-profit die tegen een symbolische vergoeding zorg verleent.¹ Daarbij zien we echter

twee pijnpunten:

- enerzijds is het doel van vele VZW's niet echt, of slechts op secundaire wijze "belangeloos" te noemen. Zo heeft een handelaarsverbond of een ondernemingsvereniging een persoonlijk, economisch belang. Er zit dus blijkbaar wel wat rek op die "belangeloosheid"; om niet te zeggen dat het amper betekenis heeft²;
- anderzijds is het niet altijd eenvoudig om te bepalen of een handeling zonder redelijk gelijkwaardige tegenprestatie daadwerkelijk het belangeloze doel van de VZW dient.

3.2 Actio pauliana is scherpere norm

De actio pauliana is op dat vlak een duidelijkere norm. De afwezigheid van een redelijk gelijkwaardige tegenprestatie en de doelstelling waarmee een handeling wordt verricht, zijn weliswaar relevante criteria, maar geen noodzakelijke toepassingsvoorwaarden:

- zoals eerder aangestipt (*supra*, punt 2.1 De actio pauliana, haar voorwaarden en gevolgen), vereist een succesvol beroep op de pauliana wetenschap van, of bedrieglijke intentie tot verhaalsbenadeling in hoofde van de schuldenaar die de handeling heeft verricht. Meer bepaald volstaat, volgens vaste cassatierechtspraak, wetenschap van benadeling als subjectief element als de rechtshandeling "abnormale" kenmerken vertoont. Welnu, de rechtspraak beschouwt de afwezigheid van een redelijk gelijkwaardige tegenprestatie als zo'n abnormaal kenmerk, maar ook niet meer dan dat. Anders dan bij de wettelijke specialiteit staat of valt de discussie daarmee dus niet;
- is de handeling inderdaad verricht zonder redelijk gelijkwaardige tegenprestatie, dan is het verarmend effect doorgaans manifest. Bijgevolg komt de "wetenschap van benadeling" neer op de vraag of de schuldenaar zijn insolventie (zoals gedefinieerd *supra*, punt 2.1) voorzag of behoorde te voorzien. Als de uitkering van een vermogensvoordeel door een VZW met de pauliana wordt bestreden, is het dus niet per definitie van belang of die uitkering verenigbaar is met het statutaire, belangeloze doel. Het volstaat dat de VZW op het moment van de uitkering insolvent was of waarschijnlijk zou worden;
- uitkeringen die de VZW heeft verricht buiten die schemerzone van voorzienbare insolventie (en dus zonder "wetenschap" van benadeling) zijn echter alsnog met succes aanvechtbaar als ze zijn verricht met bedrieglijke intentie. Dat "bedrog" komt neer op de afwezigheid van een legitieme verantwoording. Die legitieme verantwoording moet bij de VZW uit haar aard stroken met haar belangeloze doel. Lapidair gezegd: handelingen die strijden met de wettelijke specialiteit, zijn ook paulianeus, maar niet noodzakelijk omgekeerd.

Bekeken vanuit de positie van de schuldeisers is de wettelijke specialiteit van de VZW slechts een deelaspect, een toepassing als het ware, van de algemenere rechtsnorm die ligt besloten in de actio pauliana.

3.3 Sancties op schending van de wettelijke specialiteit niet altijd afdwingbaar

Elke verrichting van een vereniging in strijd met haar wettelijke specialiteit is nietig (art. 1:2, laatste lid WVV).

Schuldeisers kunnen die nietigheid afdwingen. De wettelijke specialiteit wordt immers klassiek beschouwd als een vereiste van openbare orde. Minstens kunnen schuldeisers worden beschouwd als belanghebbenden bij de nietigheid, in de zin van art. 2:44, eerste lid en art. 2:113, § 1, 3° j^o § 4 WVV.

Aangezien de wettelijke specialiteit – het begrip zegt het zelf – door de wet is opgelegd, zijn leden van het bestuursorgaan voor de schending daarvan bovendien hoofdelijk aansprakelijk jegens de vennootschap en jegens derden (art. 2:56, derde lid WVV).

Wat haar sanctie betreft, lijkt de pauliana dus op het eerste gezicht weinig toe te voegen aan de wettelijke specialiteit.³

Beide rechtsgronden laten de gegriefde schuldeiser toe de onrechtmatige rechtshandeling terzijde te schuiven. Bij de wettelijke specialiteit is de sanctie zelfs radicaler, omdat die de nietigheid tot gevolg heeft, terwijl een geslaagde pauliana de bestreden rechtshandeling slechts niet-tegenwerpelijkt maakt aan de agerende schuldeiser.

Ook komt in beide gevallen de aansprakelijkheid van de bestuurders in het gedrang; en ook hier lijkt de wettelijke specialiteit meer slagkracht te hebben, aangezien de aansprakelijkheid bij schending daarvan noodzakelijk hoofdelijk is.

Toch heeft de pauliana ook op het vlak van de afdwinging enkele troeven die de wettelijke specialiteit niet bezit.

Ten eerste is de actio pauliana wellicht onderworpen aan een langere verjaringstermijn dan de rechtsoverdring tot nietigheid wegens schending van de wettelijke specialiteit.

Die laatste is beweerdelijk onderworpen aan een termijn van zes maanden vanaf de dag waarop de rechtshandeling tegenwerpelijkt is aan, of gekend is door de eiser (art. 2:143, § 4, tweede lid WVV).⁴

De verjaringstermijn van de actio pauliana is niet eenduidig. Ze is immers functie van haar juridische aard, wat een punt van aanslepende discussie is. Zelfs als men echter (zoals het Hof van Cassatie) de relatief korte verjaringstermijn voor buitencontractuele rechtsoverdringen toepast, verjaart de pauliana merklijk minder snel dan de nietigheidsrechtsoverdring wegens schending van de wettelijke specialiteit.

Die buitencontractuele verjaringstermijn is vijf jaar vanaf de kennisname van dader en schade, met een maximum van twintig jaar na de feiten (art. 2262bis, § 1, tweede en derde lid BW).⁵

Ten tweede is, zoals eerder aangegeven (*supra*, punt 2.1 De actio pauliana, haar voorwaarden en gevolgen), de derde-wederpartij van een paulianeuze handeling beschermd indien hij te goeder trouw is.

De derde hoeft echter niet te kwader trouw te zijn indien de handeling om niet gebeurde. Bij handelingen om niet kent de pauliana bijgevolg minder derdenbescherming dan een nietigheidsvordering tegen een besluit van de rechtspersoon wegens schending van de wettelijke specialiteit. Die nietigheid kan niet worden tegengeworpen aan derden (met uitzondering van bestuurders) die, op grond van het vernietigde besluit, te goeder trouw rechten jegens de rechtspersoon hebben verkregen (art. 2:48 WVV).

Aangezien de beperking uit de wet zelf voortvloeit, kan wel worden verdedigd dat:

- goede trouw niet aan de orde is, gelet op het zgn. Prokura-regime; en
- de derde minstens gemakkelijker als te kwader trouw zal worden beschouwd.

3.4 Benadeling kan bestaan uit meer dan verarming

Last but not least heeft de wettelijke specialiteit een vrij beperkt materieel toepassingsgebied. Ze neemt enkel handelingen op de korrel zonder redelijk gelijkwaardige tegenprestatie. De schuldeisersbescherming van de actio pauliana is veel ruimer.

Zoals aangestipt (*supra*, punt 2.1 De actio pauliana, haar voorwaarden en gevolgen), kan verhaalsbenadeling ook ontstaan doordat de schuldenaar een schuldeiser bevoordeelt boven de anderen, bv. door die eerder terug te betalen of een zakelijke zekerheid te verschaffen.

Ook dat is problematischer bij een rechtspersoon zoals de VZW dan bij natuurlijke personen. Insiders van de VZW (in de eerste plaats de leden en de bestuurders) kunnen immers ook schuldeiser zijn, en hun zeggenschap over de VZW gebruiken om hun eigen schuldsoverdring als eerste te laten voldoen.

Op zich staat de wettelijke specialiteit daaraan niet in de weg. Daarentegen doorstaat een dergelijke wijziging van de rangorde der schuldeisers slechts de toets van de actio pauliana als de VZW daarmee niet bewust of intentioneel verhaalsbenadeling berokkent aan haar andere schuldeisers.

Daarnaast kunnen bestuurders en leden, door middel van de VZW, schuldeisers hinderen in hun verhaalsmogelijkheden.

Eenzijds is er het perspectief van de schuldeisers van de VZW: bestuurders en leden kunnen met de VZW relatief gemakkelijk beslagbare goederen (bv. geld) gebruiken om moeilijker beslagbare goederen te verwerven (bv. bepaalde moeilijk te verzilveren rechten). Zolang echter de wederzijdse prestaties niet kennelijk onevenwichtig zijn, is dat perfect verzoenbaar met de wettelijke specialiteit van de VZW.

Anderzijds, en nog evidentier, kunnen insiders de VZW gebruiken om hun persoonlijke schuldeisers te hinderen. De VZW is als rechtspersoon een willoos vehikel waar zij goederen en inkomsten naartoe kunnen laten stromen, zonder dat die als dusdanig vatbaar zijn voor beslag door hun persoonlijke schuldeisers. Dat is voor de wettelijke specialiteit geen probleem, wel integendeel: de VZW wordt er alleen maar rijker op. De actio pauliana beschermt daarentegen wél de verhaalspositie van de persoonlijke schuldeisers.

Besluit: de pauliana is de essentiële schuldeisersremedie in de VZW (en dat is ook goed voor leden en bestuurders)

Hierboven hebben we aangetoond dat de (actio) pauliana of pauliaanse vordering een onmisbare beschermingstechniek vormt voor schuldeisers van een VZW.

De norm die in de pauliana vervat zit, is duidelijker, ruimer en beter afdwingbaar dan de wettelijke specialiteit.

Dat is niet alleen goed nieuws voor schuldeisers. Ook voor de leden en de bestuurders van VZW's biedt dat

een voordeel, en wel op een dubbele wijze.

Eenzijds maakt de pauliana als duidelijkere rechtsnorm het ook voor hen gemakkelijker te voorspellen of een verrichting rechtmatig is of niet.

Anderzijds biedt de pauliana als strengere en algemenere norm de VZW een betrouwbaar cachet.⁶ En laat dat vertrouwen nu net de grondstof vormen waarop VZW's financiële steun (via sponsoring, lagere belastingen, subsidiëring enz.) kunnen oogsten. In zekere zin is een strengere regulering van vermogensvoordelen voor de VZW zo een vermogensvoordeel op zich.

¹ Zie de Memorie van toelichting bij het wetsontwerp houdende hervorming van het ondernemingsrecht, Parl.St. Kamer 2017-18, nr. 2828/1, 14.

² Zie J. VANANROYE, "Le bel excès: een voorstel voor hervorming van het recht voor VZW's en stichtingen met minder regels en een strengere handhaving", TRV 2015, (275) 277, nr. 3. Zie ook <https://corporatefinancelab.org/2019/11/26/over-trans-vennootschappen-en-cis-verenigingen/>.

³ Zie ook (voor vennootschappen) S. DE DIER, Nietigheid van bestuursbesluiten in een vennootschap: inzichten op basis van een functionele benadering van de nietigheidssanctie, Roeselare, Roularta, 2016, 328, nr. 358.

⁴ Het argument kan echter ook gemaakt worden dat de gemeenrechtelijke termijn van tien jaar geldt (art. 2262bis, § 1, BW), daar de wettelijke specialiteit een norm van openbare orde is.

⁵ Als de kwalificatie als aansprakelijkheidsvordering wordt aangevaard, geldt voor bestuurders in ieder geval een verjaringstermijn van vijf jaar, zie art. 2:143, § 2, eerste streepje WvV.

⁶ In dezelfde zin J. VANANROYE, "Le bel excès: een voorstel voor hervorming van het recht voor VZW's en stichtingen met minder regels en een strengere handhaving", TRV 2015, (275) 276, nr. 2.

PERSONEEL

Cao laat organisaties stilstaan bij psychosociale risico's op het werk

Consulententeam Sociale

In het paritair comité 329.01 werden in december 2019 zes cao's getekend. Een daarvan focust zich op het voorkomen en verminderen van stress, burn-out, agressie en andere psychosociale risico's op het werk, en wil re-integratie en progressieve werkhervatting na ziekte of ongeval bevorderen.

De cao in het PC 329.01 werd gesloten tot het uitwerken van een beleid binnen de organisaties:

- enerzijds met het oog op het voorkomen en verminderen van psychosociale risico's; en
- anderzijds het bevorderen van re-integratie en progressieve werkhervatting na een periode van volledige arbeidsongeschiktheid.

De principes van de cao gelden als richtsnoeren. Werd op lokaal vlak al een beleid uitgewerkt? Dan kan dit geïntegreerd worden in het beleid dat uitgewerkt wordt

in toepassing van deze cao.

Welke principes liggen aan de basis van uw beleid?

1. Respecteer het wettelijk kader

- Welzijnswet Werknemers van 4 augustus 1996;
- Codex Welzijn op het Werk;
- de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 72 van 30 maart 1999 van de Nationale Arbeidsraad betreffende het beleid ter voorkoming van stress door het werk.

2. Voer een proactief beleid

Voorkomen is belangrijker dan genezen is ook hier een belangrijk uitgangspunt. Een risicoanalyse is dus onontbeerlijk.

3. Sociaal overleg en dialoog

Een goed beleid is maar mogelijk als er een voldoende breed draagvlak voor bestaat. Overleg hierover met werknemers en met de bestaande organen zoals het comité voor preventie en bescherming op het werk of bij afwezigheid ervan met de vakbondsafvaardiging.

4. Zoek oplossingen op maat van de werknemer waar mogelijk

Telewerk of deeltijds werken kan bv. kaderen in een tijdelijk re-integratietraject dat specifiek gericht is tot terugkerende werknemers zonder dat iedereen hier recht op heeft of deze situatie voor altijd behouden blijft.

5. Geen administratieve overlast

De cao voorziet een specifieke ondersteuning van een expertisebeleid "omgaan met agressie in de werkomgeving".

Vertrekkende van een integrale en structurele benadering van uw beleidsvisie, maakt u een beleidsplan op. Neem concrete maatregelen inzake preventie, interventie, nazorg en herstel.

Stel bv. een gedragscode op. Registreer incidenten en volg deze op. Ontwikkel een interventieprotocol. Doe materiële en organisatorische aanpassingen. Voorzie concrete opvang en voer herstelmaatregelen in.

6. Aanvullende principes

- Geef vertrouwen en autonomie aan de werknemers en maak daar goede afspraken over.
- Geef voldoende mogelijkheden tot vorming en opleiding.
- Betrek experts waar nodig, bv. de externe dienst voor preventie en bescherming op het werk.
- Evalueer en pas het beleid aan waar nodig. Betrek daarbij de werknemers.
- Behandel gelijkwaardig & voorkom willekeur. Uitzonderingen zijn mogelijk, maar bespreek dit in alle openheid.

Inwerkingtreding

De cao is in werking getreden op 16 december 2019.

Dit artikel werd oorspronkelijk gepubliceerd op www.sociare.be.

COLOFON

Redactieraad

Dirk AJ Coeckelbergh,
Gust Luyckx (Vanbreda Risk & Benefits),
Sylvia Thienpont (SBB Accountants & Adviseurs)

Hoofredacteur

Jeroen Léaerts
(algemeen coördinator Procura)

Redactiesecretaris en eindredacteur

Nathalie De Jongh
n.dejongh@larcier.com

Uitgever

Pascale Van Houtte
p.vanhoutte@intersentia.be

Verantwoordelijke uitgever

Gery Glorieux, Hoogstraat 139,
Loft 6, B-1000 Brussel

Service center

U kunt ons bereiken op 0800 39 067 of
via professional@larcier.com /
www.larcier.com

© Lefebvre Sarrut Belgium nv,
Hoogstraat 139, Loft 6, B-1000 Brussel

VZW Actueel is een uitgave
van Larcier Business / Intersentia
in samenwerking met Procura vzw

Deze nieuwsbrief verschijnt ook digitaal
en is exclusief toegankelijk voor leden
van Procura vzw op www.procura.be en
voor Larcier Business-abonnees
op www.thematax.be.

Niets uit deze uitgave mag in enige vorm of op enige wijze worden overgenomen zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Deze adviesbrief is zo zorgvuldig mogelijk samengesteld. De auteurs, de redactie en de uitgever aanvaarden echter geen aansprakelijkheid voor onjuiste of onvolledige informatie.